

Pastúškin:

Gospodična Rezi.

1.

Še preden je bilo pokosilje pri kraju, je oče odložil servijeto, odmaknil stolico ter se zleknil po obdrgnjeni zofi ob steni. Cez hip je vstala tudi mati ter začela pospravljati namizje; dosti ga ni bilo, zato ji ni dalo bogvekaj opraviti. Gospodična Rezi je bila pri obedu zmerom zadnja.

„Še se nisi namrlizgala?“ je rekla mati.

„Danes sem lačna, veš. Imaš še kaj potice? Od jutra nisem imela ničesar v ustih.“

„Saj sem ti dala desetico, ko si davi odšla.“

„Na jo. Niti za minuto se nisem mogla odstraniti, veš. Ta režiser je tako siten. Med drugim in tretjim dejanjem me ni cel četrt ure na oder; pa ne da bi me pustil za hipec ven, tam moram stati in poslušati njegovo sitnobo. Sicer pa — kaj naj si tudi kupim z desetico? Komaj dva pečena kostanja ali tri.“

„Lejte jo, gospodično! Kaj naj si kupim z desetico? Seveda, madame mora potrošiti najmanj krono, če ne jo je sram stopiti v slaščičarno. Ali pa vejo, madame, da prodajajo v slaščičarni tudi belih hlebčkov po desetici? Ko sem bila jaz tako dekle in sem hodila stat . . .“

„Vemo, vemo! Ko si bila ti tako dekle in si hodila stat za kulise, si potrošila zmerom samo groš. Stara pesem. Pa ne pomisliš, da je zalegel groš tedaj toliko kakor danes krona. Daj mi potice, če jo imaš; če ne, pospravi in pusti me z mirom!“

Gospodična Rezi je zmečkala s tankimi prsti belo servijeto ter jo zalučila jezno na mizo, da je padla na drugi strani z nje.

„No, no,“ je miril oče ter se preokrenil na zofi, da je zaškripala.

Mati je odnesla posodo v kuhinjo. Gospodična Rezi je ropotoma odrinila stolico izpod sebe, planila jezno h klavirju ter začela stoje igrati burno koračnico v kljubovalno urnem tempu.

Mati se je zopet vrnila, stresla nekaj krušnih drobtinic z namiznega prta ter ga skrbno zganila. Nato je vzela iz miznice črnilnik, pero in majhen kvadraten karton, ki je bil na eni strani moder, na drugi bel, posut s tiskanimi vrstami. Položila ga je predse ter napisala nekaj malega med vrste. Nato je rekla:

„Rezi, imaš košček vrvice ali traku?“

Koračnica že ni bila več tako burna. Rezi se ni ozrla.

„Imam jaz,“ je rekel oče ter se dvignil z ležišča. Iz levega hlačnega žepa je privlekel košček rdeče vrvicice ter jo ponudil ženi:

„Bo zadosti?“

„Še preveč.“

Mati je vtaknila košček vrvicice skozi okovano ušesce v kartonu.

Nato se je približala hčerki:

„Na. Ko pojdeš v mesto, priveži spotoma spodaj na vrata.“

Gospodična Rezi je vzela karton in čitala zase: „V najem se odda lepo meblirana soba za solidnega gospoda. Okno na vrt, svetloba izborna. Podrobneje v III. nadstropju, 16.“

Gospodična Rezi je pogledala mater:

„Mojo sobo v najem . . .?“

„Moramo. Draginja.“

„In jaz?“

„Podnevi si tukaj z nami, bodi še ponoči. Če ne maraš spati na zofi, bo spal oče; ti boš spala z mano.“

„Ne, nočem! Jaz hočem svojo sobo, veš!“

„Plačaj si jo sama, pa jo imej! Koliko pa zaslužiš, a? Niti, kar sneš. In obleka? in stanovanje? in obutev? In potem — osemnajst let ne boš imela nikoli več. Ko sem bila jaz taka punca, sem ga že vlovila, razumeš! Tu ga vprašaj!“ je pokazala na zofo.

„Žalibog,“ je pokimal oče.

„Kaj pa ti?“ se je razvnela mati. „Ali si imela še kdaj kako pošteno znanje?“

„Kaj to tebe briga?“ se je osuknila gospodična Rezi zopet h klavirju.

„Kaj to mene briga? Ste videli? Otrok, otrok! Ne delaj mi sivih las. S kakim krojačem, s kako suho lakoto bi se lizala, seveda! Ti boš lepo molčala, razumeš, in obesiš karton na vrata!“

2.

Gospodična Rezi je lepo molčala in obesila karton na vrata. Predpoldne je hodila v gledišče k poskušnjam, zvečer k predstavam. Mati je tarnala doma in ni vedela, kako bi vozljala v gospodinjstvu teden k tednu in mesec k mesecu. Oče je hodil v pisarno in iz nje ter se ni brigal za nič drugega. Zvečer je legel truden in izmučen na zofo ter poslušal novice, ki mu jih je čitala žena v izposojenih novinah. Karton je visel na vratih ter ponavljal venomer hladno in diskretno mimoidočim: „V najem se odda . . .“ Za lepih

poznojesenskih dni je visel mirno in neprémično; ko je pritisnila burja, se je premetaval ter kazal zdaj modro plat zdaj belo. Včasih se je ustavil mlad človek, ga prèbral ter izginil po stopnicah. Mati mu je razkazala sobo. Če ji je gospod ugajal, jo je hvalila na vse pretege; če se ji je zdelo, da ni „soliden gospod“, ni izpregovorila besedice, držala se je čemerno, in ko je vprašal za ceno, je imenovala neprimerno visoko številko, da bi se ga čim prej odkrižala.

Nekega popoldne je zopet nekdo pozvonil. Mati je hitela odpirat. Pred njo je stal mlad gospod čedne zunanosti:

„Oprostite, gospa, ali se odda tukaj soba v najem?“

„Da. Prosim, prosim.“

Pokazala mu je sobo. Gospod se je ozrl nekajkrat po stenah, se približal postelji, umivalniku, omari, oknu:

„Kaj bi zahtevali na mesec?“

„Sedemdeset kron. Gotovo boste zadovoljni, gospod. Ali boste dosti doma?“

„Dopoldne navadno in včasih tudi zvečer.“

„Ravno prav. Tedaj vas ne bo nihče motil. Jaz, veste, nimam otrok. Se reče, imam dve hčeri, pri gledišču. Ena je v Inomostu, drugo imam pri sebi. Po kosilu se vadi v svojih vlogah. Toda takrat, pravite, vas ni doma. Izborno. In svetlo boste imeli, gospod, svetlo, in čedno!“

„To je prvi pogoj,“ je rekel gospod in privlekel iz notranjega žepa listnico.

„Pred vami,“ je hitela gospa, „sem imela grofa, veste. Fin gospod in bogat . . .“

„Svet pozna različne grofe,“ je menil gospod hladno in položil na mizo bankovec.

„Že, že. Toda to je bil resničen grof, veste, doli iz Tirolskega. Še danes je prišlo nekaj pošte zanj, poslali smo za njim. Posestev ima, da je strah, cele vasi . . .“

„Dobro. Proti večeru dam prinesiti sem svoje reči in z nočjo pridem tudi sam.“

In je prišel. Na mizi ga je čakalo dvoje ključev in zelenkast zavitek s tremi istobarvnimi, razčrtanimi listi z uradnimi napisi. Iz sosednje sobe je prišla gospodinja:

„Pripravila sem vam ključ za sobo in za vhod. Prosim, da izpolnite te liste za magistrat.“

„Hvala. Napišem takoj.“

Ko je končal, jih je oddal gospodinja ter začel urejevati svoje reči.

Začelo se je tisto tiho in podrobno medsebojno študiranje, prijetno zanimiva posledica slučaja, ki zbliža nenadoma čisto tuje si ljudi.

Gospodinja je vzela popisane liste ter jih brala poltiho možu na zofi: „Mihajlo Doljan, medicinec v desetem semestru, neporočen...“ Mož je za spoznanje okrenil glavo v znamenje, da ga reč zanima. Gospa je šepetala:

„Viš, viš, medicinec. To bi bilo nekaj. Ta bo gotovo kmalu doktor, morebiti še letos. Kaj praviš ti na to?“

„Jaz? Meni je vseeno. Tam ga imaš. Delajte, kar hočete.“

3.

Tisti večer se je vrnila gospodična Rezi kakor vedno krog enajstih iz gledišča. Povečerjala je stoje v kuhinji pri ognjišču, se razpravila ter legla k materi v posteljo. Mati se je okrenila k njej:

„Zdaj imamo gospoda, da veš. Da mi ne boš vsako jutro tako razposajena, kakor si bila doslej. Stolica škriplje še vedno — hodi pač kasno spat. Imaš za jutri kakšno vstopnico na razpolago?“

„Jutri? Ne. Moji dnevi so ponedeljek, četrtek in soboto. Saj vendar veš.“

„Torej pojutrišnjem.“

Mati se je zopet okrenila in začela narahlo smršati.

Gospodična Rezi si je dela roke pod glavo ter se zazrla v temo. Prej, ko je spala še sama, je imela navado, da so se ji misli vsak večer, preden je zaspala, razbegnile in razpasle, tako-le pol urice, če ni bila preveč trudna, tudi več. Ob takih prilikah je še enkrat precenila in presodila v mislih vse lepe toalete, ki jih je videla prej okrog sebe na odru in vse one, ki so blestele ter se mogotile v velikanskih izložbenih oknih po mestu. Pretežkala je še enkrat vse poklone, šale in laskavosti, ki so jih nametali tekom večera moški igralci njim, koristkam. Nekateri so bili neslani, drugi predrzni, tretji sitni — toda smeha je bilo zmerom zadosti; in smejala se je gospodična Rezi grozno rada. Nato so sledili načrti. O, njej ne bo treba h kabaretu, ona prestopi iz kora naravnost k operi, morebiti celo k dvorni. Počasi, seveda. Direktor ji je rekel, da ima izboren glas, naj ga le neguje in varuje, tako blago da je danes pravo zlato. Le tega ni mogla natanko razumeti, kako da se moški, ki se ji včasih približajo, tako kmalu zopet ohladijo. In ta režiser! „Ko bi bili le malce večji, gospodična Rezi, je nosljal ondan, bi vam z veseljem prepustil v „Dalili“ vlogo ljubimke. Pa imamo tako

orjaškega Samsóna. In pomislite, v vašem naročju . . .“ Malo večja. Režiser ima svoje muhe in sploh izblekne včasih katero, ki mu ne dela nobene časti. Recimo v tem slučaju: ali bi ne dobil lahko kakega bolj majhnega Samsóna, gospoda Topljena na priliko? On pa ne in ne. Ko se mu nekega dne izmuzne natihoma k operi, tedaj bo videl. To bo škripal z zobmi, ko jo bo videl med prvimi na plakatu.

Tako je razmišljala gosposdična Rezi večer za večerom. Včasih si je na tihem ponavljala vloge, ki bo nekoč nastopala v njih, in večkrat se je zgodilo, da je zamahnila z rokami ali jih iztegnila, kakor bi hotela prižeti koga nase, njega seveda: Romea, Fernanda, Fausta, Tannhäuserja.

Toda nocoj se njenim mislim ni mudilo nikamor. Tudi spati se ji ni dalo. Postelja je bila zelo široka in vendar se ji je zdelo, da nima dovolj prostora. Poleg matere, se ji je zdelo, si nikakor ne more predstavljati vseh tistih lepih reči. Obrnila se je nervozno na levo, potegnila roke pod odejo in skušala zaspati. Kmalu ji je postalo vroče do neznosnosti. Odpahnila je z levo nogo odejo proti materi ter stegnila desno izpod odeje.

„Kaj zmerom riješ, krt,“ je zagodrnjala mati v polsnu.

„Toplo mi je.“

„Se pa odkrij.“

„Da se prehladim, seveda.“

„Tiho, sitnoba, in spi!“

4.

Ko je prišla gospa drugo jutro s kavo, je sedel gospod Doljan že pri delu.

„Tako zgodaj pokonci?“ se je začudila gospa.

„Navada, gospa, navada.“

„Naša Rezi, veste, jo potegne zmerom do devetih.“

„Gosposdična hčerka pride gotovo pozno domu?“

„Po enajstih. Saj ste jo morebiti slišali snoči. Ali zahajate včasih tudi kaj v gledišče?“

„Tupatam seveda. Kje pa igra gosposdična Rezi, oprostite?“

„Pri opereti.“

„Smem . . .?“ Gospod Doljan je pobral na mizi časopis ter iskal predal z operetnimi vzporedi. „Ali igra tudi v „Dalili“, ki jo dajejo sedaj?“

„Tudi. Vi ste „Dalilo“ že videli?“

„Ne, pa si jo ogledam. Pravijo, da je zelo zabavna stvar.“

„Kadar pojedete, gospod, kar povejte. Rezi vam prinese listek zastonj. Ne zamerite, nisem hotela . . . Dobiva jih trikrat na teden, Včasih jih mora zavreči . . . In pomislite: parter, v prvih vrstah.“

„Jako me bo veselilo,“ se je priklonil gospod Doljan ter pokazal s prstom na vzpored „Dalile“: „Katero vlogo pa igra gospodična?“

„Ne . . . veste . . . ni zapisana . . . ker . . . v tej igri nastopa v koru filistejk . . . Teh ne zapišejo posebej.“

„Vem, vem. Jako me bo veselilo, gospa. Se priporočam. Za nedeljo, če mogoče.“

„Prosim, prosim!“

„Koristka torej?“ se je namuznil gospod Doljan, ko je gospa že odšla ter spuščal polagoma cukrček za cukrčkom v kavo.

Čez dobro uro je slišal iz kuhinje gospejin glas:

„Kaj pa boš, Rezica, čaja ali kave?“

V sosednji sobi je nekdo zazelhal; zraven je zašumelo, kakor da kdo vstaja iz postelje. Tanek dekličji glas je odgovoril:

„Čaja, mamica. Pa gorkega, veš!“

„Z rumom?“

„Kaj mi siliš zmerom tisti rum, če veš mojo navado?“

„Menila sem le tako, ker ga oče ne pije nikoli brez ruma.“

„Pa maslenika zraven, veš, mamica!“

„Danes ti ga ne zmanjka. Katere šolne obuješ, rumene?“

„Če so svetli in če je zunaj suho. Ali si videla mojo zapestnico, mamica?“

„Katero? Saj imaš samo eno.“

„Ne, ne, Ti ne veš, mamica. Ono drugo, zlato — poglej!“

Gospod Doljan je slišal stopati gospo iz kuhinje v sosednjo sobo, kjer se je dvogovor izprevrgel v nerazumljiv šepetajoč pomenek. Vmes je zdajpazdaj zarožljajal pokrovec, zapela je žlica, čulo se je počasno in previdno srebanje. Nato je gospa odšla zopet v kuhinjo.

„Ná, tu imaš šolne!“ se je začul zopet gospejin glas.

„Sem jih prinesi, mamica. Bosa vendar ne morem iz sobe.“

„Pri vratih si jih že lahko vzameš. Jaz moram paziti, da mi juha ne prekipi.“

„Čakaj, da si napravim frizuro. Mamica, to moraš videti: glej, če bi spustila lase tako, prav doli čez ušesa, kaj praviš? Meni se zdi, da mi tako lepše stojijo.“

„Pogledam pozneje, ne utegnem.“

Gospod Doljan je odprl svoje duri, pozdravil gospodinjo v kuhinji ter se poslovil. Pogledal je tudi na ognjišče — pa ni bilo niti zakurjeno. Nekdo je zaloputnil stranska vrata, ki so držala v sosednjo sobo.

„Rezi se je ustrašila,“ se je smejala gospa.

„Mene?“ se je šalil gospod Doljan. „Imenitno. Ali res, gospodična?“

Namesto odgovora je zakraguljkalo iz sosednje sobe razposajeno hihitanje. Gospod Doljan se je poslovil in odšel.

5.

„Nekam mrtev kaže biti,“ je rekla gospa hčerki, ko so Doljanovi koraki zamrli zunaj na stopnicah. „Ne mrtev, slovesen, preveč pameten. Ne vem, kako bi rekla. Taki so izborni možje, dete. Pa tudi karijera, taki vedo, kako se napravi. Če bi se tvoja trmasta glavica hotela enkrat spametovati . . . No, danes si igrala zadosti dobro.“

„E, kaj!“ je zamahnila gospodična Rezi. „Briga me! Kadar se mi bo hotelo, bom igrala, drugače pa ne, razumeš!“

„Kadar bom jaz hotela, boš igrala in kakor bom jaz hotela, razumeš! Tvoji „e, kaj!“ ti ne bodo nič pomagali. Ti bi seveda priigrala sebi kako smolo in staršem nesrečo. Ne boš, tička!“

Gospa je šla pospravljat v Doljanovo sobo. Kmalu je prišla za njo tudi Rezi:

„Kaj pa ima vsega?“ je žgolela in začela mešati po mizi. „Byron. Kemija. Vstajenje. Porodništvo . . . Glej, mamica, kake grozne slike. To bom pa brala.“

„Jih dobiš po prstih. Kaj si bo mislil, če mu vse razmečeš?“

„E, kaj! Saj mu nič ne razmečem. Ampak to bom brala.“

„Oslica otročja. Babištvu se posveti, da . . . Se vidi . . .“

„Kaj zabavljaš? Bomo videli, kako ti moški sploh pišejo o nas. Ali tebe ne zanima?“

„Ne, in tebe tudi ne bo. Jaz ukažem. Če vstopi zdaj in te najde tukaj . . . Poberi se, Rezi, lepo te prosim.“

„E, kaj!“

Gospodična Rezi je vzela iz miznice kupček razglednic. Jezilo jo je, da ni razumela jezika, v katerem so bile pisane. Nato se je prepričala, kakšen pisemski papir rabi gospod Doljan, kakšno milo, kakšno vodo za izpiranje ust. Poskušala je, ni li pozabil zakleniti omaro, da bi videla, koliko perila ima in koliko obleke; toda omara je bila zaklenjena.

„Zakaj si tako otročje radovedna?“ jo je karala mati.
 „Saj so moški tudi, kar se tiče nas, in ti si tudi.“
 „To ni lepo, razumeš, da tako mlado punče povsod vtika svoj nosek. Še če bi bil tvoj mož, bi mu ne mogla vsega tako prevohati.“
 „Ti tvojemu ničesar ne prevohaš, ker nimaš kaj.“
 „Zadirčnost jezična! Napraviti se pojdi, pa k poskušnji!“
 „E, kaj! Lej, lej, tudi vijolino ima. Imenitno!“
 Nato je začela stikati po žepih suknje, ki je visela na obešalu. Privlekla je iz njih zmečkane listke tramvaja in raznih gledišč.
 „Ta pa hodi dosti po glediščih, mama. Drugega marca, četrtega, petega, šestega, desetega . . . skoro vsak večer . . . sedeži po pet kron.“
 „Se mi spraviš, motovilo!“ jo je podila mati, na tihem zadovoljna, da si je morala ustvariti tudi sama na podlagi hčerinih podatkov nekoliko bolj jasno sliko o novem prišlecu.

6.

Drugi dan se je vrnil gospod Doljan kmalu po kosilu, ker je hotel porabiti popoldne za pisma. Ko je stopil v kuhinjo, je slišal iz družinske sobe klavir.

„Ali vas bo motilo?“ se je opravičevala gospa.

„Nasprotno, še ljubo mi bo nekoliko godbe.“

„Če bi vas motilo, gospod Doljan, se ni treba čisto nič ženirati — ji prepovem takoj. Jaz grem k sestri na obisk — jo lahko sami prosite, naj neha, če bi vam postalo nadležno.“

„Ne bo treba.“

Gospod Doljan je sedel in začel pisati pisma.

Zpajpzdaj je dvignil glavo, da bi pomislil, kako bi nadaljeval. V takih slučajih se mu je rado pripetilo, da je pustil svoje misli ter sledil raje ljubkim motivom, ki so prihajali iz sosednje sobe. Klavirju se je pridružil kmalu tudi lep, prijeten sopran:

Ne svari me, ne svari,
 oj mamica, nikari,
 ko sama dobro veš:
 še lani, oj še lani
 sta se na otomani
 ljubila — dobro veš.

Gospod Doljan si je skušal predstavljati pevko, ki je še ni imel priliko videti. Ali bo zadel? Ali je mogoče uganiti iz glasu tudi obraz in postavo? In domišljija mu je brž naslikala gosposdično

Rezi: ovalno lice, nekoliko špičasta bradica, morebiti celo z jamico, ne preveč napete ustnice, zelo naiven nosek, na koncu morebiti za spoznanje privihan, modre oči, pokončno, nizko čelo, plavi lasje spleteni v nizko frizuro, grudi ne preobilne, postava srednje visoka, elegantna. Idealnih lepote si gospod Doljan navadno ni maral predstavljati, zlasti če je šlo za ženske. Imel je namreč precej očesa za realnost. Klasično lepoto je respektiral, če jo je srečal, pričakoval je navadno ni. Ko si je tako izklesal v domišljiji svojo gosposdično Rezi, ga je mikalo videti, za koliko se je zmotil. Vstal je, stopil v kuhinjo ter potrkal na vrata družinske sobe. Pevka je prekinila in hitela odpirat.

„Oprostite, gosposdična, ali motim? Dovolite, da se predstavim... Pa saj moje ime najbrž poznate, le mene še ne; meni se godi takisto z vami. Vaše petje me je privabilo, gosposdična.“

„Res? Jaz sem se bala, da ste me prišli oštet.“

„Tako slabo ste me imeli zapisanega? Za kazen mi morate takoj še kaj lepega zapeti iz svojega bogatega repertoarja.“

„Kazen je zelo mila, gospod Doljan. Z veseljem se ji podvržem. Ste tudi vi muzikalični?“

„Za silo. Z vijolino včasih malo zaškripljem.“

„Ko jaz dopojem, mi morate pokazati, kako vi škripljete.“

„Če vam bo v zabavo, zakaj ne?“

Gosposdična Rezi je sedla zopet h klavirju. Gospod Doljan je stal za njenim hrbtom. Dočim je pela, jo je primerjal s podobo, ki si jo je bil prej rekonstruiral iz njenega glasu. Videl je, da se je prav pošteno zmotil. Največ sreče je imel še z bradico in s privihanim noskom. Oči pa so bile sivkaste, lasje kostanjevi, lice — od blizu — malce pegasto, prsi je bilo očitno preveč in vsa postava je bila zanje mnogo prenizka. Gosposdična Rezi ni bila bogve kakšna vzor-lepota, a drugače prikupno, simpatično dekle.

Ko je dopela, jo je gospod Doljan pohvalil ter se ponudil, da bi škripal.

„Tako škripanje rada slišim,“ je rekla gosposdična, ko je preigral nekaj komadov. Nato sta igrala skupaj in kmalu sta tudi skupaj pela. V odmorih sta se prav prijateljski razkramljala, kakor da se poznata že nekaj let. Gospod Doljan je imel poprej svoje posebne misli o koristkah pri gledišču. Zdaj je videl, da ne sme imeti človek nikoli svojih posebnih misli.

Ko se je gospa vrnila, ju je našla pred klavirjem.

7.

V nedeljo je šel gospod Doljan z Rezinim listkom v gledišče. V ponedeljek ga je izpraševala gospa:

„No, kako vam je ugajalo?“

„Zelo prijetno, gospa, hvala, zelo zabavno.“

„Ali ste me pa tudi takoj spoznali, gospod Doljan?“ je vprašala gospodična Rezi.

„Prvi hip, gospodična, na prvi pogled. Z rdečim trakom v laseh in s tisto lepo bluzo ste se odlikovali med vsemi filistejkami — pa da bi vas izgrešil? Včasih sem vas gledal prav živo, da bi vas prisilil pogledati k meni — pa niste hoteli.“

„Vidiš, vidiš,“ jo je karala mati smehoma.

„Saj sem vas videla, gospod Doljan, toda z odra vas vendar nisem mogla gledati tako izzivajoče, kakor ste vi mene.“

„Pa domu bi bila lahko prišla skupaj,“ je dodala gospa.

„Seveda, gospa, seveda. Saj sem čakal gospodično, pa je odšla pri drugem izhodu. Prihodnjič se morava prej domeniti, gospodična.“

Toda tistega „prihodnjič“ ni hotelo biti. Podnevi sta gospodična Rezi in gospod Doljan še večkrat koncertirala v družinski sobi, zvečer pa je začel gospod Doljan redno odhajati — kam, ni povedal nikoli — in se je vračal zelo pozno. Ko je priredilo gledišče novo predstavo, mu je gospodična ponudila vstopnico, pa je vljudno odklonil, da res ne utegne. Čez teden je poskušala gospa in je dobila isti odgovor.

„Bojim se, da ne bo popadel trnka,“ je tarnala gospa.

Polagoma so začeli postajati tudi domači koncerti bolj redki. Dopoldne je tičal gospod Doljan v knjigah, popoldne je moral na kliniko.

„Zdaj, ko je že skoro obvisel, nam zopet uide,“ se je hudovala gospa.

„Ali mama, kako vendar govoriš!“ je prosila hči.

„Ti boš mene govoriti učila? Zakaj pa smo oddali sobo, to te vprašam, zakaj? Motovilo nerodno. Pri vsaki drugi bi zacapljal, le tebi zmerom uide.“

„Ne govori tako neumno, mama! Kogar jaz maram, mi ne uide, da veš.“

„Ti? Ste videli! Koga pa maraš ti? To se pravi: kdo bo tebe maral?“

„V štirinajstih dneh, če te skomina, ti pride delat poklone na dom.“

„Kdo? Oni nadzornik iz tovarne? Hvala lepa! Smrdi po špirtu in loju, da ni mogoče sedeti poleg njega. Sicer pa — zadosti neumen mora biti, če se je vate zagledal. Da more biti človek tako brez okusa! Čakaj, bomo videli, kako se zdaj izkaže, ko se bližajo prazniki!“

Prazniki so se bližali, prišli in odšli.

Gospa je kar vzkipeala.

„In to je tvoj častilec? Sram te bodi . . . tebe in njega! Niti šopka cvetic, nič. Saj ni, da bi moral poslati bogvekaj; toda nekaj, kako malenkost, za spomin in znamenje . . . Si lahko ponosna nanj. Saj sem rekla: ti nas spraviš še vse na cesto, taka si. Kaj se kremžiš?“

„No, no,“ je rekel oče ter se preokrenil na zofi, da je zaškripala.

„Morebiti pa je bil zadržan. Včasih ima po dva dni službo. Če je . . .“

Zvonec je prekinil plahe Rezine besede. Gospa je šla odpirat. Pismonoša ji je dal dopisnico za hčer. Preletela je urno vrstice ter se vrnila zmagoslavno v sobo:

„Na, tu imaš od svojega kavalirja. Saj sem rekla: tepec mora biti, da malo takih. Domu ti piše in povrh na odprti dopisnici, reci: na dopisnici — zaljubljenec! Da bi že bila razglednica! In kako lepo: „Draga Rezi! Oprosti, da me radi službe ni bilo na sestanek in sprejmi iskreno voščilo za te svete praznike od svojega zvestega Antona M.“ Silno zabavno! Zdaj mu oprosti, draga Rezi! Veseli se teh svetih praznikov, ko jih že več ni! Imeniten nasvet! Ne vem, ali te vleče, ali je res tako zabit. Temu bom pa jaz posvetila, čakaj, da bo vedel, kaj je manira!“

„Ne vtikaj se v moje reči!“ je rekla gospodična Rezi napol v joku.

„Tvoje reči? Lepe reči! Temu bom pa posvetila!“

Gospa je sedla k mizi, napisala zelo temperamentno pismo ter ga poslala tovarniškemu nadzorniku M.

To razmerje ji je bilo znano že prej. „Za rezervo“, si je mislila, „če ne bo nič boljšega“. Med tem se je poskus z Doljanom očitvidno ponesrečil in gospa je bila pripravljena zadovoljiti se tudi z Antonom M. Pa gre in ti napravi tako. Gospa mu je tako posvetila, da ga je popolnoma minilo veselje, misliti še kdaj na gospodično Rezi.

(Konec prihodnjič.)

Pastúškin:

Gospodična Rezi.

8.

Gospa je bila pri sestri v posetih. Oče je ležal na zofi, Rezi je sedela za mizo in brala. Zdajpazdaj je položila knjigo predse na mizo, se naslonila nazaj ter pogledala proti velikemu zrcalu, pred katerim je stalo nekaj steklenic, siva, na enem koncu srebrno okovana zajčja tačica ter štiri škatljice raznih velikosti. Iz zrcala se ji je nasmehnilo dvoje okroglih lic ter jo pogledalo dvoje sivih oči. Nato se je dvignila v zrcalu bela roka, se bližala v lepem loku napetim ustnam ter zamahnila iz zrcala proti gospodični Rezi, kakor bi ji hotela poslati poljubeč.

Tedaj je oče vstal ter se pretegnil.

„Glej, da zakleneš, ko odideš,“ je rekel in odšel. Ob treh je moral biti vsako popoldne v pisarni.

Rezi je pokimala in brala naprej. Ko je dočitala poglavje, je vzela iz miznice dvoje fotografij ter se zastrmela vanji. Prva je kazala njo, druga njeno prijateljico Anko. Kakor da se je zmotila, jima je nato mahoma zamenjala prostor ter se sklonila tik do mize. Čez nekaj hipov je vtaknila fotografiji v žep, stopila pred zrcalo, si popravila frizuro ter se približala po prstih durim Doljanove sobe. Ko je potrkala, je gospod Doljan prihitel odpirat:

„Vi, gospodična? Gotovo imate kako veselo novico, ker se vam lice tako zvito smeje.“

„Ali motim?“

„Gospodična!“

„Nekaj bi vam pokazala.“

„Prosim, prosim.“

Sedla sta na zofo.

„Pa morate biti odkritosrčni!“

„Gospodična!“

„Častno besedo?“

„Če ni drugače. Kdaj sem si nakopal vaše nezaupanje?“

„Nikoli. Ker ne zahtevam poklonov, veste, zato. In zdaj recite, gospod Doljan: kako mislite, takole vobče, ali se more ponašati naše mesto — vi ste bili že nekaj po svetu in ste si gotovo ustvarili svojo sodbo — ali se more ponašati z mnogimi — kakor pravimo — krasoticami?“

„Ne.“

„Vidim, da držite besedo. Po katerem merilu pravite ‚ne‘?“

„O, tako . . . po nobenem. ‚Da‘ ali ‚ne‘ — to velja zmerom le za tistega, ki govori. A da ne pozabite obljuje! Do zdaj mi niste še ničesar pokazali.“

„Evo!“ Segla je v žep ter mu pomolila fotografiji. „Katera bi bila bolj po vašem okusu? Mislite, da me ni tukaj in ne pozabite, da ste mi dali častno besedo.“

Gospod Doljan je gledal zdaj fotografiji zdaj njo in zdelo se mu je, da je nekoliko v zadregi.

„Vidite,“ se je smejala gospodična. „Moja mati bi se čisto nič ne obotavljala. Saj držite besedo, gospod Doljan, na obrazu se vam pozna, da jo držite. Moja mati bi se čisto nič ne obotavljala. Čemu pri tako lahkem vprašanju?“

„Gospodična?“

„Ne, ne,“ se je smejala Rezi. „Ne mislite, da vas hočem spravljati v zadrego, gospod Doljan. Kdaj sem že zvedela, da nisem lepa! In ko bi tudi sama ne imela tako razvite sodbe, kolikokrat mi je že mati to povedala. Pri gledišču, gospod Doljan, sliši človek odkrito besedo prej nego kje drugje. In zdaj vam povem nekaj zelo smešnega. Ali veste, zakaj je moja mati dala sobo v najem? Obraz vas izdaja, zakaj molčite?“

„Gospodična!“

„Ali ni komično? — Pomislite: zato, da bi se midva dobila. Veste, preden ste prišli, sem se zdela sama sebi princesa, ki ji diplomati že v zibeli izbirajo ženina. Vi si ne morete misliti, kako zabaven je tak položaj. Pomislite — to pričakovanje: danes lahko pride danes, danes . . .“

„No, in ko sem prišel, ali sem bil kaj podoben tistemu, katerega ste si predstavljali?“ Ko jo je videl tako dobre volje in tako razposajeno, ga je minila vsa nezaupnost in tesnoba.

„Malo, prav malo.“

„V čem na primer?“

„O, tako . . . v postavi . . . in sploh . . .“ Trgala je besede, kakor da se ji je zaletelo in kakor da je zdaj ona v zadregi. Vzela mu je fotografiji iz rok in rekla v čisto navadnem, smehljajočem tonu:

„Ste že videli Leharjevo novost ‚Eva‘? Ne? Danes sem jo prinesla s seboj. Samo četrť ure, gospod Doljan! Samo enkrat jo preigrava.“

Snel je vijolino in šel za njo.

9.

Par tednov pozneje je sedel gospod Doljan zopet v svoji sobi in pisal. Iz kuhinje se je čulo prasketanje samovara in drsanje počasnih korakov. V kuhinji je nosila gospa zmerom tiste lepe, zeleno-rdeče čevljičke, podobne mičnim orientalskim obuvalnim oblikam. Gospod Doljan se je bil njihovemu drsanju tako privadil kakor tiktakanju ure na steni.

Tedaj je drindrinknil zvonec. Gospod Doljan je mislil, da je pismonoša, ki je imel navado prihajati ob tisti uri. Toda ne, drug moški glas, precej visok in hiter, se je menil z gosposdinjo:

„Klanjam se, milostiva. Gosposdične hčerke ni doma?“

„Je pri poskušnji. Pozdravljeni, gospod Langer! No, kako, kako?“

„Glas ima izboren. Pa veste . . . brez zamere . . . Naš direktor poudarja vedno: gledišče je poleg vsega tudi — podjetje. Da, podjetje . . . Kakor kaj drugega, milostiva, kakor trgovina ali karkoli . . .“

„Rezi mi je povedala, da je bil gospod direktor zelo prijazen z njo, da jo je radi petja zelo pohvalil ter izrazil nado, da jo bo lahko kmalu angažiral.“

„Da, milostiva, saj zato me pošilja. Ko bi ne bil izrazil nade . . . Saj to je . . . Veste . . . če naš direktor izrazi nado, potem pomeni to, da za tedaj ne mara . . . Ne zamerite, milostiva, vsa čast gosposdični hčerki, ampak . . . podjetje . . . in tako . . . Direktor je izrazil nado, to se pravi, ko bi tudi telesne kvalitete odgovarjale glasovnim . . . Čez leto morebiti. Ali gosposdična hčerka tudi kaj telovadi?“

„Včasih.“

„Vidite, včasih . . . Vsak dan je treba in metodično. Takšen glas je zlato, milostiva. Sicer pa lahko pride še enkrat doli. Pri matineeji ji lahko damo še eno točko za poskušnjo. Občinstvo je namreč izbirčno, zlasti pri pevkah. Torej v nedeljo. Kako jo napravite, prepustim popolnoma vašemu okusu. Na lica vam priporočam precej šminke . . . Veste, tisti snobi v prvih vrstah . . . z lornjeto . . . Torej na svidenje, milostiva, klanjam se.“

„Se priporočam, gospod Langer, se priporočam.“

10.

Tisti večer po nedeljski matinéeji je rekla mati, ko je prilegla tudi Rezi:

„No, ali te angažira ali ne?“

„Obljubil mi je zadržno,“ je odgovorila Rezi.

„Obljubil, obljubil . . . Ali je tudi izrazil nado?“

„Seveda. Pa še kako prijazno!“

„Saj pravim, da ne bo nič iz tebe.“

„Kaj?“

„Obljube so dober kup. Saj pravim. Škoda da sem te pustila doli. Ampak angažiral te ne bo, da veš. Vprašaj gospoda Langerja!“

„Saj ravno on mi je obljubil.“

„Le zanesi se in pričakuj! Moj Bog, moj Bog! Toliko smo se vbijali, od ust smo si odtrgavali — in zdaj tako. Učitelj za francoščino, učitelj za angleščino, učitelj za klavir, učitelj za petje . . . Celih osem let. In zdaj tako. Jaz že res ne vem, kam bi s tabo.“

„Ali, mama, saj mi je vendar obljubil! Čez mesec bom že na plakatu, boš videla.“

„Na plakatu, seveda. Ti, na plakatu . . .? Tega pa ti ni povedal, ko je izrazil nado: da si pegasta, da si majhna, da si debela, da si nerodna . . .?“

„Mama, če mi ne daš miru, pobašem jutri svoje cunje in pojdem, kakor je šla Poldi!“

„Ne bom ti branila, ne boj se! Kakor Poldi, kaj pa. Ti misliš, da si Bog proti njej, ker ne nastopaš v kabaretu. Tako, zdaj imaš! Zdaj nisi ne za to ne za ono.“

„V kabaret ne grem, razumeš. Poginem raje na cesti.“

„Saj tudi boš.“

Mati je sunila pod odejo nalahko z nogo proti hčeri, se obrnila v zid ter zaspala. —

Gosposdična Rezi je hodila predpoldne k poskušnji, zvečer k predstavi. Polagoma, se ji je zdelo, se je privadila materinemu zbadanju in godrnjanju. Opoldne je mirno obedovala in ni odgovorila na nobeno pikro opazko. Zvečer se je stisnila tiho pod odejo, pri čemer je skrbno pazila, da se ne bi dotaknila matere s telesom. Na vprašanja je odgovarjala mirno in kratko, za pikajoče opombe se ni menila čisto nič. To je mater navadno še bolj razdražilo, da je moral posredovati oče s svojim pomirjevalnim „no, no“. Tedaj se je lotila gospa še njega: da daje otroku potuho, da je bil zmerom

tak, da ni vedel nikoli, kako je treba vzgajati otroke, in zdaj da ima.

„Ali veste, da odpotujem?“ je rekla nekega dne gosposdična Rezi gospodu Doljanu.

„Tako naenkrat? Za dolgo? Kam? S kom?“

„Sama. Poldi mi je že obljubila. Moja sestra je pri kabaretu, pa ima znanje tudi pri opereti, veste. Pa da ne poveste materi!“

„Torej ubežite?“

„Kakor hočete. Recimo, da ubežim. A ne še tako hitro, čez mesec ali dva. Poldi mi mora prej dobiti mesto. Tudi si moram prej vse na tihem pripraviti. Tukaj v vaši sobi skrijem kovčeg, da ne bo videla mati, Saj boste tako prijazni?“

„Moja soba vam je zmerom na razpolago.“

„V omari ga skrijem. In da me ne izdaste!“

„A kaj poreče mati?“

„Boste videli, kako bo vesela! Boste pisali za mano. Ko bom enkrat pri sestri, ji pošljem hitro dolgo pismo, kako in kaj. Misli, da ne morem živeti brez nje. Bomo videli. Pomislite: še tisto, kar je plačala za šolo, mi zmerom oponaša. O, bomo že poravnali račune. In da boste molčali!“

„Gosposdična.“

11.

Proti koncu semestra se je gospod Doljan pripravljaj za zadnje izpite. Predpoldne je sedel doma, popoldne je delal na kliniki. Zadnjih štirinajst dni se je tako odtrgal od vsega drugega, da je opustil celo redne koncerte z gosposdično Rezi.

Nekega večera je bila sobana zopet polna medicincev. Mlajši so sedeli v širokem loku krog velike, izdolbene kamenite mize, gruča starejših, oblečenih v bele platnene halje, se je pogovarjala stoje poleg mize ter urejala razno orodje, nože, kleščice, škarje, cevi, obveze. Med temi je bil tudi gospod Doljan.

„Bomo videli, kako boš nocoj briljiral,“ ga je ogovoril tovariš.

„Ne bo nič posebnega,“ se je nasmehnil Doljan.

Stranska vrata so se odprla in v sobo je stopil profesor v beli halji. Brnenje med vrstami je mahoma potihnilo, gruča belooblečenih gospodov se je umaknila od mize ter zasedla stole naokrog. Profesor je stavil vprašanja in gosposdije v belih haljah so odgovarjali. Čez dobro uro je bila stvar pri kraju, in profesor je pomignil slugi, ki je stal pri vratih.

„Danes imamo jako instruktiven eksemplar,“ je menil profesor.

„Vi, gospod Doljan, ste na vrsti, ali ne?“

Doljan se je poklonil ter stopil k izdolbeni mizi.

„Ste lahko hvaležni slučaju, gospod Doljan,“ se je šalil profesor. „Če bi vam slučaj ne šel tako na roko, bi morali čakati do jutri ali še dalj. Tako končamo lahko nocoj. Je že tako, da mora skočiti zjutraj kdo iz tretjega nadstropja na ulico, zato da kdo drugi lahko završi še tisti večer na njegovem telesu svoj zdravniški izpit.“

Sluga je privlekel h kameniti mizi voziček, pokrit z belim prostralom, pod katerim se je med vožnjo nekaj stresalo in nalahko premetavalo, kakor da ima preveč prostora.

Dočim je Doljan zbiral ob strani orodje, ki ga je imel rabiti pri seciranju, je sluga odgrnil belo rjuho na vozičku, dvignil z njega belo žensko truplo ter ga položil na kamenito mizo.

„Davi krog desetih je skočila skozi okno,“ je razlagal profesor. „Kakor vidite, se ni niti preveč pobila. Obraz je skoro nedotaknjen. Kako je drugače s črepinjo, nam pokaže gospod Doljan. Padla je slučajno na mehko prst, ker popravljajo tlak pod oknom. Dopoldne je še dihala celi dve uri.“

„Tukaj imamo že fotografijo,“ se je oglasil nekdo v zadnjih vrstah in začel razgrinjati večerno izdajo lokalnega časopisa.

„Seveda,“ se je šalil profesor, „gospodje lahko berejo časopise sproti, mi nimamo časa. Jaz bom bral šele po večerji ali jutri, kaj sem danes počenjal.“

Med tem je zbral Doljan svoje stvari ter stopil k mizi. Ko je pogledal mrliča pred seboj, je mahoma prepadel in roke so se mu začele tresti.

„No, gospod Doljan,“ je bodril profesor, „pri prsih začnite, kakor vedno!“

Toda Doljan ni začel. Spustil je nož iz roke, da je zarožljaj po mizi, se obrnil k profesorju in zajeceljal:

„Oprostite . . . ne morem . . . zdi se mi, da mi prihaja slabo . . . Moram ven, na zrak . . .“

„Ali naj gre kdo z vami?“ je vprašal profesor.

„Ne, ni treba. Samo nekoliko na zrak . . .“

Slekel je belo haljo, odšel in mrmral spotoma:

„Rezi, gosposdična Rezi . . .“

Gospod Doljan je završil izpit nekaj dni pozneje.

